

Flyktningbarns rettigheter

“Hvordan kan en mottaksavdeling bidra til å ivareta flyktningbarns rettigheter? – med fokus på barnets beste og levestandard”

av

Ayla Fjeld Skorpen
Kandidatnummer 730

Bacheloroppgave Interkulturell linje

Veileder fordypning/linje
Sturla Sagberg

Veileder pedagogikk
Kari Nergaard

Trondheim, april 2012

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskolen og er godkjent som en del av førskolelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

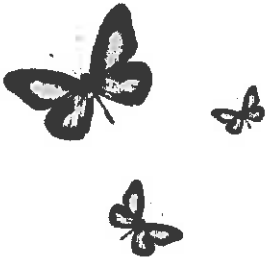

DRONNING MAUDS MINNE
Høgskole for førskolelærerutdanning
Biblioteket

"The mankind owes to the child the best it has to give".

Dette er den aller første menneskerettserklæringen internasjonale organisasjoner har vedtatt, og det allerede 24 år før 1948, som er året da FN erklærte menneskerettighetene for verden! (Smith, 2008, s. 15). Denne setningen og et utsnitt av sangen til Halvdan Sivertsen, som han selv sier griper rett inn i debatten om asylbarna i Norge, har vært en inspirasjon for mitt arbeid, og viser hvor viktig barns rettigheter er og bør være!

"Æ håpe vi tar imot dæ

Æ håpe du slæpp å frys

Æ vet du kan gi os farge og latter og liv og lys

Æ så dæ i går på gata

Da byen lå kald og stor

Og æ så du va ny i livet

Og æ så du va ny i nord

Og du ga mæ et smil

Sommerfuggel i vinterland

Ingen får ta fra dæ

Fargan du visste mæ

Og må drømmen du bær bli sann

Sommerfuggel i Vinterland"

1.0. Kapittel 1: Innledning:	s. 4
1.1. Presentasjon av tema	s. 4
1.2. For-forståelse	s. 4
1.3. Begrunnelse, avgrensning og presisering av problemstilling	s. 4
1.4. Nøkkelbegreper	s. 5
1.4.1. Mottaksavdeling.....	s. 5
1.4.2. Flyktning	s. 5
1.4.3. Rettigheter	s. 6
1.5. Oppgavens oppbygning	s. 6
2.0. Kapittel 2: Teori	s. 7
2.1. Menneskerettigheter og barnekonvensjonen	s. 7
2.1.1. Barnets beste (artikkel; 3, nr. 1)	s. 8
2.1.2. Levestandard (inngår i artiklene; 6, 24, 26, 27).....	s. 8
2.2. Anerkjennelse og relasjon	s. 8
2.3. Trygghet og tillitt	s. 9
2.4. Omsorg	s. 9
2.5. Krisepedagogikk	s. 10
2.5.1. PTSD og Resiliens	s. 11
2.6. Relevante metoder som brukes i feltet	s. 11
2.6.1. ICDP	s. 11
2.6.2. STROF modellen i rapport om små barn i asylmottak	s. 12
2.6.3. Rapport om bedre omsorg til flykntingbarn nå!	s. 12
3.0. Kapittel 3: Metode	s. 12
3.1. Innledning	s. 12
3.2. Kvalitativ og kvantitativ metode	s. 13
3.3. Kvalitativt forskningsintervju	s. 13
3.4. Fokusgruppeintervju	s. 13
3.5. Observasjon i form av praksisfortellinger	s. 14
3.6. Forskningsetikk	s. 14
3.7. Bruk av metoder og egne erfaringer	s. 14

3.8. Feilkilder	s. 15
3.9. Oppsummerende om erfaringer og bruk av metoder	s. 16
4.0. Kapittel 4: Funn	s. 16
4.1. Fokusgruppeintervju, funn 1	s. 16
4.1.1. Fordeler med en mottaksavdeling	s. 16
4.1.2. Mottaksavdelingens pedagogiske fokus	s. 17
4.1.3. Barnets beste og levestandard i praksisen	s. 18
4.1.4. Veiledning og videre arbeid	s. 18
4.2. Forskningsintervju, funn 2: Viktigheten av barnets beste og levestandard	s. 19
4.3. Praksisfortelling, funn 3: utfordringer i tilvenningsfasen	s. 19
4.4. Praksisfortelling, funn 4: En god relasjon	s. 20
4.5. Praksisfortelling, funn 5: En anerkjennende samling	s. 20
5.0. Kapittel 5: Drøfting	s. 20
5.1. Mottaksavdelingen som motsats til dagens asylforvaltning	s. 21
5.2. Å kunne tilby det lille ekstra	s. 22
5.3. En ressursorientert avdeling	s. 24
5.4. Mottaksavdelingens pedagogiske grunnlag	s. 26
5.5. Mangel på krisepedagogikk	s. 27
6.0. Kapittel 6: Avslutning	s. 30
Referanseliste	s. 31
Andre kilder	s. 33
- Vedlegg 1: Intervjuguide fokusgruppeintervju	s. 34
- Vedlegg 2: Intervjuguide forskningsintervju	s. 35

1.0 Kapittel 1: Innledning

1.1. Presentasjon av tema

Det er i dag 9 millioner barn på flukt i verden (2010), og i Norge er det rundt 4000 asylsøkerbarn (Söderström, 2012). Dette er en tankevekker i seg selv, men samtidig blir det også født omkring 150 barn per minuttet i verden daglig, og vi vet hvor sårbare barn er og hvor avhengig de er av voksnes omsorg. Barn er også prisgitt og avhengig av de voksne, og dette sier noe om behovet for rettigheter for barn (Djuliman & Hjorth, 2007, s. 50).

Helt siden barndommen har jeg vært opptatt av barn i andre land eller barn i vanskeligstilte livssituasjoner. De siste 3 årene har jeg vært frivillig i Redd Barna og selv sett og erfart hvordan situasjonen er for barn i transittmottak, asylmottak, nylig bosatte barn og barn på krisesenter. Jeg har også jobbet det siste året i en barnehage som har en mottaksavdeling for flyktningbarn. I tillegg er det stadig nye triste og provoserende saker presentert i media med tanke på rettighetsbrudd ovenfor særlig asyl- og flyktningbarn. Dette tenner opp under mitt brennende engasjement, og valg av tema ble et resultat av alle disse faktorene som påvirker meg både i fritid og arbeid. Problemstillingen er dermed tatt ut fra et temmelig vidt tema hvor jeg var opptatt av hvordan flyktningbarn blir møtt og ivaretatt i en mottaksavdeling.

1.2. Forforståelse

Min forforståelse, vil si den måten jeg tenker og min virkelighetsoppfatning, som innebærer bl.a. mitt menneskesyn, etiske grunnsyn, verdier, normer, selvforståelse, erfaringer og mine handlingsmønstre. (Røkenes & Hanssen, 2002/2006, s. 137). Min forforståelse for denne oppgaven er blant annet farget av mitt arbeid i Redd Barna og i mottaksavdelingen ved barnehagen, og i mitt arbeid med flyktning- og asylbarn. Mine tanker og fordommer rundt temaet omhandler hvordan jeg mener norske myndigheter ikke har gjort eller gjør nok for denne gruppen barn, og at deres rettigheter ikke blir ivaretatt på lik linje som etnisk norske barn. Jeg mener alle barn som i utgangspunktet har de samme rettighetene, også må få det i praksis. Her mener jeg også at barnehagen har en utrolig viktig jobb å gjøre for å ivareta også rettighetene til de mer vanskeligstilte barna i samfunnet.

1.3. Begrunnelse, avgrensning og presisering av problemstilling

"Hvordan kan en mottaksavdeling bidra til å ivareta flyktningbarns rettigheter?, med fokus på barnets beste og levestandard."

Gjennom utdanningsløpet har jeg tenkt mye på de barna som faller utenom den norske standardiserte barndommen, og som samfunnet har lite kunnskap om. Dette er et tema jeg ønsker mer kunnskap om, og siden førskolelærerutdanningen har hatt lite fokus på det, var det et naturlig valg. I første omgang ønsket jeg å se nærmere på barn som tilbringer store deler/hele sin barndom i norske mottak. Hvor mottakene ikke kan kvalifiseres som tilrettelagt for barn. Forskningsarbeidet Marie Louise Seeberg har gjort på små barn i asylmottak, var en inspirerende faktor i starten: "Småbarn i asylmottak er en begrepsmessig selvmotsigelse på norsk. Den dominerende norske diskursen på barnefeltet gir rom for å forholde seg til velferdspolitik, barns beste, barnekonvensjonen, barns perspektiv, norske barndommer og så videre." (Seeberg, 2009, s.54).

Etter å ha sett hvordan mottaksavdelingen fungerte ville jeg fokusere mer på viktigheten av barnehagen. Derav tenkte jeg å skrive om både asyl- og flyktningbarn, hvor jeg ville sammenligne praksis i Trondheim og Oslo på mottaksavdelinger. Jeg fant fort ut at det ville bli et for stort forskningsarbeid, og avgrenset det til Trondheim. Videre var det vesentlig å finne ut hvordan barnehagen jobber indirekte og direkte opp mot barnerettighetene, og hvor viktig barnehagen var som ressurs. En siste avgrensning var å velge to rettigheter; barnets beste og levestandard. Barnets beste er et stort og overordnet begrep med et etisk perspektiv som skal ligge til grunn for alt arbeid med barn. I slutfasen innså jeg at det var reelt å avgrense enda en gang, ved at jeg fjernet begrepet barnehage. Fordi jeg innså at denne avdelingen var mer særegen enn resten av barnehagen. Jeg er også klar over at oppgaven ikke lenger favner de aller mest vanskeligstilte barna i samfunnet, tatt i betraktning at flyktningene får mer oppfølging og har mer rettigheter enn asylsøkere blant annet.

1.4. Nøkkelbegreper:

1.4.1. Mottaksavdeling

En mottaksavdeling er en avdeling i en barnehage som gjennom hele året kan ta inn nyankomne flyktningbarn. Denne privilegeringen skal gjøre det mulig for foreldrene og starte i Introduksjonsprogrammet til INN – Kvalifiseringssenteret, så fort som mulig. Barna er vanligvis bare i denne avdelingen i ett år, før de får overflytting til nærbarnehager eller til andre avdelinger ved samme barnehage.

1.4.2. Flyktning

Begrepet flyktning er noe kompleks, men i følge IMDIs (Integrerings og mangfolds-

direktoratet) faktahefte om innvandrere og integrering (2011), legges det vekt på personer og overføringsflyktninger som har fått innvilget asyl eller beskyttelse i Norge. Definisjonen flyktning tilsier at denne personen ikke kan påberope seg hjelp og beskyttelse fra sitt opprinnelsesland grunnet frykt for eget liv på grunn av bl.a.: " rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller politiske oppfatninger og som befinner seg utenfor det land han er borger av..." (Utlendingsnemda, 2010). I oppgavens kontekst omfatter begrepet familier som er kommet til Norge som kvote- og overføringsflyktninger og familie-gjenforeningssaker. En overføringsflyktning er en person som etter et uttak av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og UDI får komme til Norge. Stortinget bestemmer antall kvoter årlig ut fra regjeringens forslag. En asylsøker derimot er en person som på eget initiativ kommer seg inn i landet og selv ber om anerkjennelse som flyktning og krav på beskyttelse. (IMDI, 2011, s. 13). I mottaksavdelingen har alle familiene nylig fått oppholdstillatelse og anerkjennelse som flyktninger.

1.4.3. Rettigheter

Med begrepet rettigheter sikter jeg til barns rettigheter som er nedfelt i FNs barnekonvensjon, som Norge ratifiserte i 1991 (selve konvensjonen kom i 1989 og trådte i kraft i 1990). "Konvensjonen bygger på prinsippet om barnets beste og er utledet av tanken om at barn er mer sårbare enn voksne, og at de derfor trenger særskilt vern og omsorg." (Utlendingsnemda, 2010). Mer spesifikt om rettigheter kommer i teoridelen.

1.5. Oppgavens oppbygning

Oppgaven er bygd opp med kapitler, og i kapittel 1 gjorde jeg rede for problemstillingen min, og hvorfor jeg har valgt å fokusere på flyktningbarns rettigheter i en mottaksavdeling. Jeg har også utdypet sentrale nøkkelbegrep og gitt en forklaring på hva jeg legger i det. I kapittel 2 presenterer jeg forskjellige teorier som er relevante for å kunne besvare problemstillingen. Kapittel 3 handler om forskningsmetoder, og hvordan jeg har brukt de og erfaringer jeg sitter igjen med. I kapittel 4 presenterer jeg empirien jeg har funnet ved bruk av kvalitative metoder som fokusgruppeintervju, forskningsintervju og observasjoner i form av praksisfortellinger. Kapittel 5 omhandler drøftingen av min empiri og teoriene jeg har valgt. Det siste kapitlet, kapittel 6, er avslutningen og redegjør for hvorvidt jeg har fått besvart min problemstilling.

2.0 Kapittel 2: Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere teorien og forfattere som er relevant i forhold til min problemstilling og oppgave. Min teoretiske plattform favner temaer som kan belyse funnene i empirien og gi utgangspunkt for drøfting senere i oppgaven. Nedenfor referer jeg blant annet til; barnekonvensjonen, anerkjennelse, trygghet, omsorg, krisepedagogikk og andre relevante metoder som benyttes i feltet. Av teoretikere har jeg lagt mest vekt på Bae, Røkenes & Hanssen, Tholin og Raundalen & Shultz, men også andre vil være relevante.

2.1. Menneskerettigheter og barnekonvensjonen

”Vårt verdensbilde fanger inn mange viktige perspektiver ved menneskerettighetene. De er individers rettigheter, og statens forpliktelser. Ideen er enkel, målet er vakkert, men virkeliggjøringen er vanskelig. De er både historie og nåtid. De er et redskap for i dag og et mål for i morgen.” (Djuliman & Hjorth, 2007, s. 51).

Menneskerettighetene er politisk og juridisk forpliktende, men sier også noe om enkeltmenneskets etiske ansvar og frihet. Menneskerettighetene skal verne om menneskeverdets ukrenkelighet, og verne om det kulturelle og menneskelige mangfoldet vi har. (Utlendingsnemda, 2010). Når et land ratifiserer en konvensjon blir de juridisk forpliktet til å følge reglene, og Norge har bl.a. ratifisert den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og barnekonvensjonen. Norge ratifiserte barnekonvensjonen i 1991, og i 2003 ble den inkorporert (tatt direkte inn i norsk lov). (Høstmælingen, Kjørholt, Sandberg, 2008, s. 23). Barnekonvensjonen skal ivareta alle barns rettigheter i Norge, og skal ifølge Utlendingsnemda favne både etnisk norske- og utenlandske barn, som derav omfatter barn av flyktninger og asylsøkere. Barn har selvstendige rettigheter som skal påvirke enhver beslutning som har betydning og fattes for et barns situasjon (Utlendingsnemda, 2010).

Barnekonvensjonen bygger på fire rettighetsartikler som generelle prinsipper, og det er artikkel 2 ikke-diskriminering, artikkel 12 barnets rett til å bli hørt, artikkel 6 barnets rett til liv og utvikling, og artikkel 3 nr 1 barnets beste (Smith, 2008, s. 17). I Rammepplanen (2006) fastslås det at alt arbeid, innhold og oppgaver i barnehagene skal bygge på verdigrunnlaget som er fastsatt av barnekonvensjonen og barnehageloven (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 4). Hvert 5. år skal myndighetene her i landet rapportere til FNs barnekomite om hvordan situasjonen for barns rettigheter er. Organisasjoner som er opptatt av barns rettigheter kan også lage rapport, som Redd Barna og Barneombudet (politisk uavhengig og jobber med å

følge med på hvordan barn har det og deres interesser). Norge har rapportert 4 ganger og i 2010 var barneministeren i Genève for å svare på spørsmål om Norges arbeid med barns rettigheter. I etterkant får Norge tilsendt merknader, hvor barnekomiteen peker på brudd, og kommer med forslag til endringer og hva som må fokuseres mer på (Redd Barna, 2011, s. 6).

2.1.1. Barnets beste (artikkel; 3, nr. 1)

Barnets beste er en forpliktelse både i sammenheng med barnehagens virksomhet, men også noe staten skal sikre. Det gjelder særlig barns behov for omsorg og nødvendig beskyttelse. Alle som jobber med barn skal ha barnets beste som grunnlag for avgjørelser og handlinger som angår barn. FNs barnekomite er blant annet misfornøyd med at barn som kommer til landet må vente så lenge på svar, og at barns stemme ikke blir hørt. De mener også at de som tar avgjørelser ikke kan nok om hva som er til det beste for barna og at det her er nødvendig med mer opplæring om hva barnets beste innebærer. (Redd Barna, 2011, s. 14).

2.1.2. Levestandard (inngår i artiklene; 6, 24, 26 og 27)

Levestandard handler om hvorvidt barnets rett til tilstrekkelig psykiske, fysiske åndelige, sosiale og moralske utvikling overholdes. De som har ansvaret for barnet, som foreldre og barnehagen, skal sikre at barnet har et godt nok levevilkår. Dette gjelder da innen deres evner og økonomiske muligheter (FNs barnekonvensjon, 2003, s. 21). Barnehagene har et samfunnsmandat som tilsier at de skal gi trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger og forebygge diskriminering og mobbing. (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 7). FNs Barnekomite var misfornøyd med bl.a. kvaliteten på helsestasjonstjenester, som varierte i kommunene. Det var stor forskjell på tilbudene og kvaliteten (Redd Barna, 2011, s. 24).

2.2 Anerkjennelse og relasjon

Berit Bae har forsket og skrevet mye om viktigheten av anerkjennelse og relasjonsbygging i møte med både barn og foreldre. Hun uttrykker at: "Relasjonen til barna er kjernen i yrket." (Bae, 1996, s. 97). Her vedkjenner hun viktigheten av at førskolelærere bruker mye tid og krefter på å danne gode relasjonsprosesser med barna, men også i barnehagens målsetting. (Bae, 1996, s. 97) Lillemyr viser til hvor viktig barns vennsapsrelasjoner er for mestring og styrket kompetansefølelse, og hvor viktig det er at alle barn skal oppleve glede og mestring (Lillemyr, 1990/2011, s. 213, 65s). Bae mener at for å kunne kalle noe en anerkjennende relasjon må det være likeverd, hvor begge parter skal bidra og hvor definisjonsmakten ikke skal dominere. (Bae, 1996, s. 147, 149). Her er det altså snakk om kvaliteten og samspillet

mellom omsorgsgiveren og omsorgsmottakeren, og at de deler en opplevelse. Gjervan, Andersen og Bleka (2006) legger også vekt på barnehagens tilnærming til det flerkulturelle mangfoldet, og hvor et ressursorientert syn vil være det som anerkjenner ulike språk, kulturer og religioner. "Mangfold er en naturlig del av barnehagens hverdag. Som i alle barnegrupper har barna ulike behov, ønsker og forutsetninger. Dette blir oppfattet som den normale situasjonen i ressursorienterte barnehager" (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 70).

2.3. Trygghet og tillitt

Røkenes og Hanssen redegjør for hvordan tillit og trygghet i en relasjon avhenger av at man evner å forstå og leve seg inn i den andres opplevelsesverden (hvordan andre opplever verden). For å unngå mistillit og forforståelse som en forstyrrende faktor er det også viktig at man er bevisst sin egen opplevelsesstruktur. Opplevelsesstruktur omhandler følelsen av å oppleve en erfart tidligere hendelse på nytt når man kommer i lignende situasjoner. (Røkenes & Hanssen, 2001/2006, s. 11, 50). For å være bevisst sin opplevelsesstruktur er det viktig at man er kongruent, og med det menes det at man evner å være seg selv, ha kontakt med sine egne følelser og opplevelser. (Røkenes & Hanssen, 2001/2006, s. 94). Det er dermed viktig for alle barns følelse av trygghet og tilhørighet å finne gjenkjennelse og få bekreftet sin identitet, og slik vil andre barn også få mer perspektivutvidelse (Gjervan, 2006, s. 29).

Trygghet og tillitt i barnehagen har også stor betydning for små barn (og spesielt barn og familier som får sitt første møte med barnehager), i tilvenningsfasen, trygghet både for barn og foreldre. (Ruud, 2011, s. 117-119). Barnehagen er en spesielt viktig arena for flyktningbarn, og bidrar til å skape trygghet ved å inkludere til i læring av det norske språket, vennsrelasjoner og inn i barnekulturen og den norske kultur og samfunn. (Larsen & Slåtten, 2006, s. 119). Brenna viser her til hvordan flyktning- og asylbarns trygghet vil kunne svekkes av den uforutsigbarheten det er å komme inn i en ny kultur, nytt språk, og ikke minst hvordan de nå skal forholde seg til sin egen identitet. (Brenna, 2008, s. 73, 75).

2.4. Omsorg

Lillemyr viser til at omsorg i forhold til barn handler om å møte barnet med den respekten, og se hvert enkelt barn og på den måten bidra til å tilfredsstille deres fysiske og psykiske behov (Lillemyr, 1990/2011, s. 65). Høgskolelektoren Kristin R. Tholin redegjør for at barns utvikling av et etisk ideal kan redegjøres ved at: "Han eller hun svarer på en måte som gjenkjenner i omsorgsgiverens anstrengelse for omsorg, og ved å gjøre dette sprøytes det

energi inn – en ny bærende kraft i relasjonen.” (Tholin, 2003, s. 67). Hun hevder også at omsorg er erfaringsbasert, og utvikles ved erfaringer med omsorg i de ulike situasjonene i praksis. Arve Gunnestad viser i sin bok til Glaser Holthe (1998), som sier noe om hvordan en pedagogisk leder bør ha samsvar mellom sin profesjonelle omsorg og den følelsesmessige- og naturlige omsorgen (Gunnestad, 2007, s. 25). Dette vil føre til en mer helhetlig omsorg i barnehagen; ”Ved å koble følelse og nærhet på den ene siden med faglig og moralsk begrunnelse får man en mer helhetlig forståelse av omsorgsbegrepet i profesjonell sammenheng.” (Gunnestad, 2007, s. 25).

Bunkholdt og Sandbæk tar for seg hva man legger i omsorgssvikt. Omsorgssvikt kan defineres i ulike former, som passiv fysisk mishandling og passiv psykisk mishandling eller psykologisk omsorgssvikt og mer alvorlige tilfeller av aktiv fysisk og psykisk mishandling (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 105). Fløtten sier i sin bok om Barnefattigdom, at man gjennom barnekonvensjonens artikkel 7 skal gi barnet retten til en tilstrekkelig levestandard, og at; ”Behovsdekningen må ivareta individets verdighet og foregå på kulturelt akseptable måter.” (Fløtten, 2009, s. 189). Han peker også på at foreldre setter barns behov foran egne; ”Dette kan forklares med at barns behov prioriteres høyt, også i familier med lav inntekt, og at foreldre skjærer ned på mye annet før de kutter i utgiftene til barna.” (Fløtten, 2009, s. 192). Barnehagene er ifølge Rammeplanen forpliktet til å overholde en omsorgsfull relasjon til hvert enkelt barn. De har også meldeplikt ved tvil om mangelfull omsorg i barnets hjem, og å bidra til trygghet og stabilitet. (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 23, 25)

2.5. Krisepedagogikk

Raundalen og Shultz redegjør for at krisepedagogikken handler om opplevde traumer og kriser som barn og voksne har vært igjennom. I krisepedagogikken legger man vekt på at rutiner og trygghet er viktig for traumatiserte barn, men at det ikke er nok. Selv om barnet virker fornøyd, glad og resilient vil man kunne se seg blind. Det fremheves her at det er nødvendig å se på barn som åpne systemer som lagrer og systematiserer årelange kriser så vell som enkelthendelser, og det er viktig å huske at hjernen er formbar og bygger på erfaringer og kan utvikle angst (Raundalen, Schultz, 2006).

Raundalen og Schultz legger også vekt på hvor viktig det er at barnehagene er forutinntatt, og oppsøker det de antar som kriser. Fordi faren er at personalet danner seg en avventende holdning. Barnehagene bør ha en beredskapsplan for hvordan man går fram ved ulike

krisehendelser hos barna, og hvordan gi psykososial støtte for å bedre barnas læringsarena. (Raundalen & Schultz, 2006, s. 32, 40). Raundalen og Shultz viser også til en traumeteori av Ehler, den kognitive traumeteori, som beskriver traumelidelser som at PTSD vil bære med seg en redsel over både nåtiden og framtiden. Ved at traumeminnet ikke er bearbeidet vil man også utvikle en unnvikelsesstrategi, og på den måten stadig gjenoppleve trusler og selvbebreidende evalueringer. Dette kan føre til opprettholdelse av gjenopplevde minner av traumet, skremmende assosiasjoner, dårlig selvbilde, selvbebreidelse og en negativ holdning. Her kan man med krisepedagogikk nærme seg personens erfarte traume ved restrukturering og at det integreres i personens livshistorie. (Raundalen & Schultz, 2006, s. 25).

2.5.1. PTSD og Resiliens

Posttraumatisk stresslidelse hos barn kan gjenkjennes ved spesielt tre typer symptomer. For det første er det trekk av generaliserte angstsymptomer, som vil si at barnet kan utvikle angst på mer enn bare det som er i kontekst med den traumatiske hendelsen. For det andre kan man se at barnet unngår situasjoner som kan assosieres med, eller ikke, den opprinnelige situasjonen. Den tredje faktoren er posttraumatisk lek, som gir utslag i at leken virker tvangsmessig, gjentakende og har preg av angst. Det vil være vanskelig å oppdage PTSD hos barn, fordi det kan ligne tilstander som uro, ADHD, hyperaktivitet. Magne Raundalen redegjør for PTSD ved 4 kjennetegn; påtrengende minner, unngåelse av påminninger, spenningsøkning og psykisk nummenhet. (Raundalen, notert fra fagseminar, 16. april 2012)

Den kliniske pedagogen og førskolelæreren Anne K. Ruud og professor Anne I. H. Borge beskriver begge i sine bøker begrepet Resiliens. Resiliens er prosesser som gjør det mulig for barn å utvikle og tilpasse seg, til tross for at erfarte situasjoner vil medføre risiko for problemer. Det nevnes også at barnehagens muligheter for vennskap og samspillserfaringer kan være viktig for å fremme Resiliens. (Ruud, 2011, s. 81, 120, 222). Resiliens handler om positiv mestring, men kan ikke læres fordi barn selvfølgelig er unike og sammen med en avpasset mengde risiko fremmes prosesser i Resiliens. (Borge, 2003, s. 16, 32)

2.6. Relevante metoder som brukes i feltet

2.6.1. ICDP

ICDP (International Child Development Programme), og er utviklet av professorene Karsten Hundeide og Henning Rye. ICDP er en intervensjonsmetode som skal være forebyggende og styrke omsorgen og oppveksten til barn og unge. ICDP er rettet mot barns omsorgspersoner

og skal styrke deres omsorgskompetanse. De støtter seg til nyere utviklingsteorier som redegjør for hvor viktig kvaliteten på samspillet mellom barn og omsorgspersonene er for den helhetlige utviklingen. Gjennom 8 temaer skal man lære om viktigheten av bl.a. dialoger med barn, se deres initiativ, dele positive følelser og anerkjennelse. (Christie, Døhle & Eide, 2011, s. 6). Temaene omfavner følelsesmessig kommunikasjon, formidling og berikelse og regulerende kommunikasjon (ICDP, 2009)

2.6.2. STROF modellen i rapport om småbarn i asylmottak

STROF kommer fra den tidligere pedagogiske handlingsprogrammet STOP modellen, som ble utviklet for arbeid med flyktningbarn på slutten av 1980-tallet. Rapporten Marie Louise Selberg har gjort for NOVA, er basert på forskningsarbeid gjort på et transitt- og ordinært mottak. STROF står for S – structure, T – talking, time, R – rituals, O – organized play, F – family (Seeberg, 2009, s. 32). “Målet med modellen er at skape struktur og forudsigelighet i børnenes liv, som motvægt til den utrygghet og kaos, der ofte præger deres dagligdag.” (Seeberg, 2009, s. 32). Hun har også tatt for seg hvor dårlig mottakenes oppfølging og ivaretagelse av barn er, og hvor barnebasene ikke er et godt nok tilbud. Disse barna har en barndom som avviker fra normalen, og her vil barnehagen være svært viktig for å tilby stabilitet og omsorg. (Seeberg, 2009, s. 10, 47).

2.6.3. Rapport om bedre omsorg til flyktningbarn nå!

I en rapport NTNU laget i 2008 for på oppdrag fra Redd Barna redegjøres det for hvordan personer som jobber direkte med omsorg for flyktningbarn må øke sin kompetanse. Her nevner de blant annet at det gjennom undersøkelsen kommer fram at informantene synes det er vanskelig å skille manglende kunnskap fra omsorgssvikt. (Lauritsen & Skagen, 2008, s 4).

3.0. Kapittel 3: Metode

3.1. Innledning

Metode er de redskaper vi bruker på veien for å kunne presentere kunnskap og besvare spørsmål innenfor det aktuelle feltet. I denne delen av oppgaven redegjøres det først for kvalitativt og kvantitativ metode, før jeg presenterer kort de metodene jeg har valgt for å innhente kunnskap og besvare oppgavens problemstilling. Metodisk har jeg brukt triangulær og kvalitativ metode: forskerintervju (skriftlig), fokusgruppeintervju (med lydopptak og full transkribering), og selvskrevne praksisfortellinger som observasjon. (Dalland, 1993/2007, s.

83). Metodetrianguleringen kan brukes for å belyse temaet og innhente kunnskap fra flere hold, og for egen erfarings- og læringsmessigs skyld (Løkken & Søbstad, 1995/2006, s. 39).

3.2. Kvalitativ og kvantitativ metode

Kvalitative og kvantitative metoder er begge brukt for å innhente ny kunnskap, og forskjellen på disse metodene ligger i måten man innehenter empirien og fokuset. Den kvalitative forskningen preges av fleksibilitet som ved intervjuer med spørsmål uten fasitsvar og ustrukturerte observasjoner. Den kvalitative skal ha fokus på helhet og samspillet nærhet og følsomhet til temaet, og er mer rettet mot informantens subjektivitet. Den kvantitative forskningsmetoden er mer objektivt sett, der man ønsker å generalisere noe og komme fram til målbare resultateter som ved bruk av spørreskjemaer (Dalland, 1993/2007, s. 86). Med fokus på kvalitativ metode vil det være relevant å redegjøre for begrepene validitet og reliabilitet, som vil bli brukt senere i kapitlet. Validitet er hvordan det innsamlede materialet i størst mulig grad bør ha gyldighet og relevans til problemstillingen. Reliabilitet derimot handler om hvor troverdig og nøyaktig prosessen i undersøkelsen er i forhold til gangen i intervjuene og behandlingen av materialet (Larsen, 2007, s. 80, 81).

3.3. Kvalitativt forskningsintervju

I det kvalitative intervjuet møtes to personer som er opptatt av det samme temaet. I denne metoden fokuseres det på å fange opp intervjupersonens svar, oppfølgende spørsmål og hvordan man kommuniserer både verbalt og ikke-verbalt med kroppsspråk og mimikk. Oppfølging av svar på en åpen og interessert måte vil ha mye å si for om man får de svarene én trenger. (Dalland, 1993/2007, s. 134-147). Til slutt her et lite godt poeng: "Vi kan lite gjøre med intervjupersonen, men måten vi henvender oss på, og i hvilken grad vi er forberedt, vil få stor betydning for de svarene og fortellingene vi får." (Dalland, 1993/2007, s. 142).

3.4. Fokusgruppeintervju

Et fokusgruppeintervju er på mange måter som et vanlig forskningsintervju, men her er det enda mer fokus på opplevelsene og erfaringene til intervjupersonene. Noe av det viktigste med et fokusgruppeintervju er at den interaksjonen gruppa har rundt temaene vil gi en annen type svar enn ved et enkelt intervju. For her får intervjupersonene muligheten til samsnakk, stille hverandre spørsmål og kommentere hverandres synspunkt og erfaringer. Det å kunne få flere synspunkt på denne måten skaffer empirien større validitet i forhold til relevans av problemstillingen. Svarene kan bli såpass vide at relevansen i forhold til problemstillingen

mer sannsynlig vil få større gyldighet. (Dalland, 1993/2007, s. 165).

3.5. Observasjon i form av praksisfortellinger

”Tilnærmingen i en kvalitativt orientert observasjon er helhetlig. Den som observerer, ønsker et mest mulig fullstendig bilde av det som studeres (...) retter seg mer mot relasjoner og samspill mellom mennesker enn mot enkeltpersoner.” (Dalland, 1993/2007, s. 186).

Ustrukturerte observasjoner i form av praksisfortellinger, er fortellinger fra situasjoner hvor det oppstår noe der og da, eller situasjoner man i etterkant ser er relevant. En praksisfortelling er som fortellinger flest bygget opp med en start, et høydepunkt og en slutt, og den skal også ha et budskap, være åpen og detaljert beskrevet. (Fennefoss & Jansen, 2004, s. 16-17).

3.6. Forskningsetikk

Forskningsetikk handler om hvordan man i møtet med andre mennesker gjennom intervjuer og observasjoner må ta vare på disse menneskene på en ordentlig måte. Fordi etikk og moral handler om betydningen av hvordan vi i mellommenneskelig samspill oppfører oss, opptre og hvordan våre holdninger kommer fram. I samspill med andre vil etikken føre til refleksjoner ved hva som er rett og galt i kontekst med de ulike situasjonene.

I henhold til min datainnsamling ser jeg at noe av det etiske innebar strategisk utvalg av personer som kunne belyse problemstillingen ut fra variabler. Variablene av informanter ble valgt ut fra hva de ulike kunne belyse i forhold til problemstillingen. De etiske vurderingene innebar også å informere de ansatte og foreldre ved mottaksavdelingen, og ved å akseptere at noen vil være anonyme eller vil unngå lydopptak. Forskningsetikken går også på det med forvaltning av empiri i etterkant og bruk. Med å forvalte mener jeg hvordan jeg ikke la lydopptaket inn på pc, og at jeg raskt transkriberte og førte inn intervjuene og observasjonene, for å bevare reliabiliteten. Jeg transkriberte alt av av etiske hensyn. (Larsen, 2007, s. 81).

3.7. Bruk av metoder og egne erfaringer

Det at jeg valgte å bruke kvalitative metoder var fordi det i større grad ville belyse helheten i problemstillingen min, og intervjupersonenes erfaringer, tanker og følelser var viktig for dybden. Det var også grunnen til at jeg benyttet to ulike intervjuformer og intervjuguider, og fordi jeg ønsket ulik informasjon fra de.

Ved fokusgruppeintervjuet ble det i forkant sendt problemstilling og et utdrag av spørsmål slik at de fikk forberedt seg. Intervjupersonene fortalte gladlig om erfaringer og tanker rundt

det jeg tematiserte. I starten henvendte de seg mye direkte til meg, men snart var dialogen mest dem imellom. Kroppsspråket deres var veldig energisk til tider, og det var mye latter og glede i utspillene. Jeg følte jeg hadde full kontroll under dette intervjuet, og fikk også mye bra empiri ut av svarene, dialogen og interaksjonen dem imellom.

Under forskningsintervjuet med regionskonsulenten i Redd Barna, Kari Skjølberg, ble det ikke tatt opp lyd, etter hennes ønske. Det som slo meg både under og etter dette intervjuet var at jeg ble fratatt kontrollen, det var hun som styrte det meste av intervjuet. En forklaring her kan være hennes yrkesidentitet hvor hun er vant til å ha kontrollen og styre samtalen. En faktor var også at jeg måtte notere alt og ikke kunne ha fullstendig fokus på henne. Det var nok godt ment og muligens også ubevisst, men noe ubehagelig og jeg følte jeg var nedgradert til tilskuer. Noen oppfølgingsspørsmål fikk jeg inn, men føler at empirien jeg satt igjen med hadde litt liten dybde.

Planen om å nedtegne observasjoner i praksisfortellinger druknet en periode bort i intervjuperioden, men når jeg så var observant på dette var det ikke vanskelig å få noen gode fortellinger. Med praksisfortellingene ønsket jeg å skape mest mulig validitet og reliabilitet over empirien i helhet. Jeg erfarte at observasjoner som var gjort ubevisst kunne være like gode som de jeg lette etter i barnehagehverdagen.

3.8. Feilkilder

Feilkilder går på alt fra hvordan min bakgrunn, forforståelse og utforming av spørsmål, hvordan de tolker spørsmålene, til konteksteffekt, min oppførsel, og hvordan jeg tolker eller i verste fall fortolker utspillene og handlingene i undersøkelsene. (Dalland, 1993/2007, s. 96). Min bakgrunn i forhold til alle informantene var at jeg kjente de personlig, og det i seg selv kan føre til feilkilder, ved at de følte at de måtte svare i henhold til hva de trodde jeg ønsket. Dette trenger ikke bare være negativt. I barnehagen var samspillet en fordel fordi de utfylte hverandre og poengterte det de sa, som motvirket feilkilder. Det å ikke kunne ta opp lyd viste seg å være ganske slitsomt og medførte trolig en del feilkilder. Fordi dybden forsvant litt i datamaterialet jeg satt igjen med, og det var ikke mye ordrett nedskrevet informasjon, noe som førte til feilkilder både ved validitet og reliabilitet. I observasjonene var jeg delaktig, og jeg er her klar over at dette kan påvirke feilkilder i form av et litt mindre objektivt overblikk.

3.9. Oppsummerende om erfaringer og bruk av metoder

I fokusgruppeintervjuet erfarte jeg hvor nyttig og spennende teknikk dette var fordi det ga intervjupersonene muligheten til samsnakk, og de respekterte hverandres utspill og utfylte hverandres svar. De andre metodene intervju og observasjon var begge former for datainnsamling som viste seg nyttig for meg, og ga mer helhet som empiri i oppgaven. Jeg erfarte hvordan maktforhold kan påvirke en intervjusituasjon, og hvordan jeg kan unngå den situasjonen og være mer tydelig er noe jeg tar med meg videre.

----- *** -----

4.0. Kapittel 4: Funn

Når det nå skal redegjøres for funn har jeg valgt å presentere det delt opp etter metoder. Hvert funn starter med en kort introduksjon til hvert funn, og deretter presentere de mest relevante temaene (ut fra problemstillingen) i underkapitler, og viser til sitater som bekrefter dette. Sitatene blir noe kortet ned, fordi de var veldig lange og utdypende enkelte steder.

4.1. Fokusgruppeintervju, funn 1:

I fokusgruppeintervjuet var jeg interessert i å finne ut av hvordan mottaksavdelingen jobbet for å fremme flyktningbarnas rettigheter, ut fra faktorer som gikk inn under de valgte rettighetene. Jeg intervjuet avdelingslederen (A) og styrer (S) ved barnehagen.

4.1.1. Fordeler med en mottaksavdeling

Mottaksavdelingen virker å være veldig viktig for flyktningfamiliene, av flere grunner. Deres møte med mottaksavdelingen blir ofte det første møtet de har med en institusjon utenfor de statlige instansene, og avdelingen blir da en verdifull introduksjon. En introduksjon til det norske samfunnet, og hva som forventes av de i ulike sammenhenger.

1. (25) A: (...)Vi har hos oss (...), heldigvis litt ekstra midler i form av, vi er mer bemanna enn en vanlig avdeling. Det gjør at vi har mulighet til å bruke litt ekstra tid på hver enkelt familie/foreldre og støtte under utfordringa de møter i hverdagen. (...) Det kan for eksempel vær så enkelt som et bankvesen, et bankkort, [meg og S: mhm], hvordan betale regninger, bestille legetime, sånne enkle ting som blir vanskelig når du mangler både språk og forståelsen for hvordan det fungerer.

Temaet trygghet er en gjenganger i intervjuet, og det intervjupersonene peker på er hvordan oppbygging at tillitt og trygghet er viktig i relasjonen.

2. (26) S: (...) på mottaksavdelinga e foreldre som e i samme situasjon, klart at man kan jo si det at ideelt sett er det bra at dem kjem ut på lokal plass, (...) men sånn når dem e helt ny og dem har den her introduksjon te det norske samfunnet, så merke vi jo at når dem kjem hit og er flere likesinna som e i samme situasjon så åpne dem se mer, og føle et mer fellesskap te dem andre foreldran på mottaksavdelinga. Og kanskje, kanskje føre det te at dem sosialiseres, bli tryggar og sosialiseres bedre inn enn om dem kjem lokalt, og kanskje føle se isolert, æ veit itt men jeg har liksom en slags tro på det.
3. (50) A: Det er viktig at man ikke bare tar de første spørsmåla, men at man bygger det utover senere i året, for det er nesten, det tar tid å bli trygg på en person som snakker et helt anna språk.
4. (69) A: Kanskje spesielt det med trygghet hos oss! [mh jah!] I forhold til foreldre, så er det mange som ser på oss i barnehagen som autoritetspersoner og som har et litt frykta syn opp mot det... [S: mhh]

4.1.2. Mottaksavdelingens pedagogiske fokus

Deres pedagogiske fokus hvilte mye på det med viktigheten av språk, relasjonsbygging med både barn og voksne, opprettholde en anerkjennende relasjon og god omsorg.

5. (28) A:[eeh] vi har jo veldig fokus på språk, språkutvikling, hos oss, fordi at det er et, i det norske samfunnet er du avhengig av å snakke norsk, både i form av leksituasjoner når du skal videre i lokal plass, også er det, vi har veldig fokus på benevning, blant personalet, alt som gjøres skal settes navn på.
6. (29) S:(...) Sant, så at det gjeld mang foreldre vi ikke har felles språk med, så det å ikke gi, ikke gi sæ, sant, før man ha kommi dem nær nok te at vi har en tillitsrelasjon te dem og at dem føle tillit te oss. Det e utrolig viktig her hos oss da, og det, det tenke æ at det må vi alltid jobbe med, sant, vi kan. For det krever litt ekstra innsats, litt ekstra vilje, og litt ekstra åpenhet og liksom pågangsmot for å jobbe med en god relasjon med alle foreldran [A: By på seg sjøl!]
7. (31) S: Og at, ja anerkjennende kommunikasjon sant, det er utrolig viktig, ikke legge på en måte vekt på en måte forskjellan og likhetan, se på mor og far som mor og far, helt uavhengig av kultur og språk og religion sant, (...) Vi ska ta vare på felles barn....
8. (67) A: [mhm, hee] (tenkepause)... Jo det er vell i hovedsak tid som vi har snakka om tidligere, og i forhold til barn så er det nærhet. Tid og nærhet er det jeg legger i omsorgen der i hvert fall. Barna bruker veldig mye av sin våketid i barnehagen og da er det viktig at vi tilbyr den nærheten som trengs, spesielt på småbarn [S: heejaa],

spesielt på småbarn, som vi er nå! (humrer litt).

De fortalte også at de var kommet i gang med ICDP, og ønsket å bygge på det.

9. (33) A: Vi har bynt med opplæring i det ja, det har vi, så det blir satt opp første foreldreveiledninga nå i vår, som et første forsøk [S: mhm]. Vi skal ha, lære oss å bli foreldreveiledere, det blir spennende, da blir det en del av den vanlige årlige drifta her, [S: Det her bli helt topp!]

4.1.3. Barnets beste og levestandard i praksisen

De nevnte rettighetene gjennomsyret intervjuet, og her er noen av eksemplene.

10. (53) S: (...) Så at – at vi på en måte gir dem et bilde av hva det er som er en slags forventet levestandard, en forventning om å få oppfylt sånne... basisbehov her i Norge.
11. (76) S: Om rett og slett folkeopplysning og ivareta kosthold og helse og sånne ting. Og det innbyr jo te tetter samarbeid både med helsestasjon og med BFT og helseapperatet. (...) Hvor viktig det ha vært f.eks. for å gi god – god informasjon om det norske kostholdet og helsebringende kosthold. (...) Så finn gode måta og gi opplysning på sant, som ikke er så språkavhengig, men på en måte vise og med konkrete.
12. (65) S: (...) Og kanskje ikke er så sammenfallende i syn på barn og oppdragelse og sånne ting, som man kanskje har om man alle sammen kommer fra Norge, (...) mang ganga så må vi vær tydeliger å, på hva vi syns er te barnets beste. Men så må vi også være ydmyk og åpen for at vi ikke sitt med alle svaran altså!

Styrer og avdelingslederen påpekte at de ikke hadde så mye fokus på krisepedagogikk.

13. (43) S: Æ veit at det har vært veldig frem i barnehagen tidliger, vi har ikke akkurat snakket så mye om krisepedagogikk og traumebehandling og den typen ting i det siste. Jeg vet ikke om det er fordi foreldregruppa er annerledes?
14. (75) A: Enda tettere samarbeid med ulike instanser, det er noe jeg ønsker meg veldig [S: mhm] (...) mer helhetlig tilbud.. (...). Det kan være helsestasjoner, flyktninghelsetjenesten, INN, EVO,... mhm, sjøl om vi har et samarbeid med de fra før så er det å skape enda tettere. For å være sikre på at vi plukker opp absolutt alt som – som er av eventuelle bekymringer, og gi best mulig tilbud. Absolutt best mulig tilbud!

4.1.4. Veiledning og videre arbeid

Mottaksavdelingen skal ha ekstra tyngde på det med foreldreveiledning, og her legger de vekt

på viktigheten av å kontinuerlig forbedre seg.

15. (64) A: (...). vi er vell litt mer veiledende opp mot foreldre enn andre barnehager, i og med at det er foreldre med ulike syn på barn f.eks. som i fra en aen kultur med som ofte har et helt anna syn på hva barn kan og hva barn bør i forhold til det vi mener....
16. (82) S: (...) Sånn at vi får te en sånn god tolkning på barnets informasjon i forbindelse med oppstart. (...) Ja tenk deg 3 daga sant, hvor foreldran går sammen med – med ungan i barnehagen.

4.2. Forskningsintervju, funn 2: Viktigheten av barnets beste og levestandard

I forskningsintervjuet snakket jeg med regionskonsulenten Kari Skjølberg i Redd Barna Trondheim. Hun vektla det med barnets beste og trygge oppvekstvilkår (levestandard) som de to viktigste rettighetene, og likevel de minst overholdte i kontekst med flyktningbarna.

1. ”Barn trenger trygge oppvekstvilkår, og barnets beste er minst fokusert på av politikere. Norge har fått merknad på at vi sender tilbake barn som har bodd her i mange år. Det sendes ut barn som er født her, og det er feil, de har ingen tilknytning til dette hjemland (...) Lite debattert så man har ikke felles forståelse for hva det er.”

2. ”Tenke på, at barnehageansatte er nok bekymret for barn, og er dem godt nok forberedt til å si fra? Har de god nok beredskapsplan? (...) Det er veldig lite bekymringer fra skoler og barnehager, og de har jo ofte har muligheten til å se slikt.

Hun sa også noe om hvorfor hun trodde barnehagen var en viktig arena for flyktningbarna.

3. ”Jeg tenker at det med rutiner og at det er forutsigbarhet er spesielt viktig for disse barna, noe fast å forhold se te. De blir også stimulert både med tanke på språk og aktiviteter, og med pedagogiske tilrettelagt aktiviteter skal man også kunne bidra til optimal utvikling for barnet.”

4.3. Praksisfortelling, funn 3: utfordringer i tilvenningsfasen

I denne observasjonen kan man se hvordan relasjonsbygging kan være utfordrende når det ikke er etablert en tillitsrelasjon, og hvordan uheldige situasjoner kan skape misforståelser.

”En dag da faren kom for å hente datteren fortalte jeg han hvor bra det hadde gått denne dagen og at jenta hadde lekt med de andre og hatt stor fremgang. Han spurte hvor hun var, og jeg sa hun akkurat hadde vært i garderoben med meg. Jeg gikk inn i gangen og fortet meg til lekerommet, hvor de andre barna hadde lukket grinda. Der satt hun alene ved vinduet slik han hadde forlatt henne den samme morgenen.”

Når vi da fant henne alene inne på lekerommet med grinda stengt, tenkte jeg på det de hadde sagt om at grinda minnet dem om fengsel. Etter denne hendelsen ble grinda fjernet.

4.4. Praksisfortelling, funn 4: En god relasjon

Denne hendelsen tok sted i en hentesituasjon, hvor en faren kom for å hente datteren og vi hadde en lang og god samtale.

Jeg forteller at: ”I dag har vi spist indisk mat, som språkeleven har laget! Veldig godt, hun likte det”, (...) ”Åja veldig likt vår mat fra hjemlandet, du hadde sikkert like det også!”. ”Ja det tror jeg nok” svarer jeg og smiler. ”Den er veldig lik som indisk og litt som kinesisk mat, en gang vi kan lage mat og du kan komme, en gang du har tid?”.

(...) Vi snakker litt videre om hva han vil gjøre når han er ferdig med norskkursene og hva han har lyst til å studere; ”Jeg har lyst til sosionom, men tror veldig vanskelig!”

Jeg følte meg beæret som fikk ta del i hans drømmer og gjestfrihet, og det var en veldig positiv og trygg relasjon som utviklet seg.

4.5. Praksisfortelling, funn 5: En anerkjennende samling

Dette var en observasjon som fant sted under en samling ute på trappa, det er jeg, avdelingsleder, språkeleven og åtte 2-4 åringer.

(...) ”J har du en sang du vil synge?” Hun ser ned en stund og så over på han igjen. J2 sier hun har en, men avdelingslederen sier hun må vente litt. Han henvender seg til J igjen, ”skal du vente litt så du får tenke litt?”. Hun ser på han og nikker. Han går videre til hun som spurte i stad; J2 da kan du få si hvilke sang du vil synge?” J2; ”Ja, frosken!”. Vi synger om frosken, og klapper (...) før han igjen henvender seg til J; ”J har du en sang nå?”. Hun hvisker; ”bæ bæ l....” (klarte ikke tyde resten), og han gjentar det han oppfattet; ”Bæ bæ lille lam ja!” Hun smiler og nikker.

Denne samlingen var så fin, og på denne måten fikk barna medvirke til samlingen. De ble alle sett og hørt, og det at han tillot seg å vente på svar fra den ene jenta viser hans anerkjennende holdning overfor barna. Fordi han viste med hele seg at han var genuint interessert, ved blikkontakt, smil og ikke minst ved at han ”så” henne, hva hun trengte og satte ord på det.

5.0. Kapittel 5: Drøfting

I dette kapitlet vil jeg drøfte hvordan jeg med min empiri og relevant teori kan belyse hvordan mottaksavdelingen bidrar til å ivareta flyktningbarnas rettigheter. For å kunne si noe om

hvorfor mottaksavdelingen er så viktig her vil jeg i første underkapittel redegjøre for noe av tematikken rundt min problemstilling i en større kontekst, i dagens samfunn.

5.1. Mottaksavdelingen som motsats til dagens asylforvaltning

Mottaksavdelingen vil trolig være en trygghet for flyktningfamiliene som har kommet seg gjennom nåløyet i Norges asylpolitikk. Her kan man blant annet vise til den omstridte saken rundt regjeringens avgjørelse om å tvangsreturnere rundt 476 barn til Etiopia. Da Norge som eneste land i Europa har forhandlet seg til en returavtale, og dette er barn som har bodd på asylmottak mer enn 3 år, og 85 barn mer enn fem år. (Martinsen, notert fra debattmøte, 16. mars 2012). Fra intervjuet med regionskonsulenten i Redd Barna Trondheim, Kari skjølberg, kom det fram at barnets beste og barnets rett til trygge oppvekstvilkår (levestandard) var de to rettighetene som var minst overholdt. Hvor hun pekte på at det ikke var til barnets beste å bo, vente og eventuelt returneres etter mange år med tilknytning til Norge. Skjølberg mente også at barnehagene var utrolig viktig for disse barna, for det ga de mulighet til å bare være barn (se funn 2, sitat 1 og 3).

I regi av de frivillige i Redd Barna- og Amnesty Trondheim ble det arrangert et debattmøte om asylbarns rettigheter, og en av innleggerne var rådgiver fra NOAS (norsk organisasjon for asylsøkere) Jon Olav Martinsen. Han mente det var viktig å presisere at; ”Barna blir frarøvet sin barndom, og dette er barn uten rettigheter og uten rett til en framtid. (...) Det å sikre at en forvaltningspraksis samsvarer med lovgivers intensjon vil si å vektlegge følgende: Barnas tilknytning skal tillegges vekt, mens innvandringspolitiske hensyn kan tillegges vekt. (Martinsen, notert fra debattmøte, 16. mars 2012). Norge har forpliktet seg til FNs barnekonvensjon, og det binder de til å se på konvensjonen som norsk lov, og det medfører at konvensjonens bestemmelser ved motstrid skal gå foran bestemmelser i annen lovgivning (Høstmælingen, Kjørholt, Sandberg, 2008, s. 23). Det er vanskelig å forstå hvordan Norge som en velferdsstat kan rettferdiggjøre slik en betydelig forskjellsbehandling av barn, og hvordan de kan se dette som barnets beste? ”Politikken de fører i dag er statlig barnemisshandlig!” (Evang, notert fra debattmøte, 16. mars 2012).

Marie Louise Seeberg viser i sin forskning til diskursen om hvordan barn står i sentrum i vårt samfunn og hvor alle har de samme rettighetene og mulighetene, men her er det et viktig unntak. Nemlig de barna som faller utenfor den normale barndommen og er ”annerledes”, blant annet asyl- og flyktningbarna. (Seeberg, 2009, s. 46, 47). Dette bryter med barnekon-

vensjonen, og FNs barnekomite har gitt Norge merknad på lengeventende barn i mottak, og at de som bestemmer ikke har nok kunnskap om hva som er barnets beste (Redd Barna, 2011, s. 14). UDI på sin side påstår at de jobber for å kunne tilby målrettede tilbud for disse barnas hverdag i mottakene, hvor de skal sikre stabilitet og trygghet (Seeberg, 2009, s. 10). Seeberg fant i sin forskning at det eneste UDI tilbydde var barnebaser som var åpne fire timer på hverdager (stengt i alle skoleferier), og med én barnefaglig ansatt. Hun mente mottakene er institusjoner som slipper unna alle krav om kvalitet, og at barnebasene uten konkrete retningslinjer var tilbud av dårlig kvalitet. (Seeberg, 2009, s. 10, 47). Jeg mener at en praksis som dette medfører en statlig forskjellsbehandling, og vil kunne føre til at barna vil slite med psykiske problemer resten av livet. ”Barna vil trolig vokse opp med en dyp følelse av å være annerledes, en person som ikke er likt.” (Evang, notert fra debattmøte, 16. mars 2012).

Derfor har barnehagene en utrolig viktig oppgave i det å tilby det beste for barnet nettopp trygghet, stabilitet, omsorg og sørge for at også asyl- og flyktningbarns rettigheter blir overholdt. De må vedkjenne seg at dette er mennesker med en bakgrunn preget av tap. Videre vil det bli fokus på hvordan mottaksavdelingen jobber for å ivareta barna, og hvordan de vil kunne være en motsats til det kaotisk samfunnet familiene blir kastet ut i.

5.2. Å kunne tilby det lille ekstra

Barnehagene er gjennom barnekonvensjonen og barnehageloven forpliktet til å ha barns rettigheter innbygd i sitt verdigrunnlag, og alt arbeid skal være i tråd med barnets beste hvor støtte til å ivareta en tilstrekkelig levestandard inngår. (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 4). Dette er noe alle barnehager skal følge, men er mottaksavdeling mer rustet til å ivareta dette kravet i forhold til flyktningbarna? Hva legger de til grunn for å fremme dette? I fokusgruppeintervjuet fortalte de hvordan de vektla det å etablere tillitt og trygghet, som en viktig del av relasjonen både til barn og voksne. (se funn 1, sitat 4).

Brenna fremhever at relasjonsetablering er viktig når flyktningbarna som har måtte bryte med alt det kjente, skal inn i ukjente kontekster. Det er også viktig at barna får tid til å venne seg til dette nye fellesskapet, og får tid til å finne sin plass i samspillet (Brenna, 2008, s. 77, 70). Berit Bae viser også til hvor viktig det er at de ansatte vedkjenner seg betydningen av å bruke mye tid og krefter på å danne gode relasjoner til barna. (Bae, 1996, s. 97). En lokal barnehageplass vil nok mange argumentere for at er best for å sikre en rask integrering, men er det alltid til barnets beste? Styresen påpeker her (i likhet med Larsen og Slåtten, 2006) at

det å kunne tilby et nært fellesskap, og en litt roligere introduksjon og overgang til andre barnehager og samfunnet generelt er viktig. Hun mente også at betydningen av at familiene på avdelingen var i samme situasjon kunne føre til at de raskere åpner seg, sosialiseres og blir trygge. Hvor de på en lokal plass kanskje vil få følelsen av å være isolert, annerledes og en fremmed. (se funn 1, sitat 2). Avdelingens ansatte har om ikke så lang, men bred erfaring med flyktningbarn, og vet hva som er viktig. Barnehagen er ofte det første møtet de har med en institusjon utenfor de statlige instansene (Brenna, 2008, s. 70). De har også mer midler i form av bedre bemanning, og det medfører at de kan tilbringe mer tid med hver enkelt familie. Å tilby litt mer hjelp enn i andre barnehager, men dette vil de også forberede familiene på før de overflyttes til lokal plass. Det ble nevnt nylig at denne overgangen var noe de ville vektlegge på neste foreldremøte, så foreldrene var mer forberedt på forskjellene.

Familiene vi møter i mottaksavdelingen er foreldre som har gjort alt for å gi barna sine en trygg og god oppvekst. De har flyktet fra uverdige og uutholdelige forhold i hjemland, og en oppholdstillatelse her i Norge betyr at deres barn nå er trygge. Selv om bosettingen og det å integrere seg inn i et samfunn (som ofte er totalt annerledes enn hva man kommer fra) er tungt; "De vil være uforberedt, og det å starte på integreringen blir en tøff og slitsom fase." (Martinsen, notert fra debattmøte, 16. mars 2012). Relasjonen mellom ansatte og foreldre må bære preg av åpenhet og respekt, og det er viktig å være bevisst sin definisjonsmakt. Jeg mener det er viktig å by på seg selv, og være genuint interessert i foreldrene man møter, (se funn 4). Uansett om foreldrene har kommet som flyktninger på kvote, familiegjennforening, eller gjennom asylprosessen vil dette implisere venting, redsel, tap og ikke minst en skremmende uvisshet om egen og barnas fremtid. Brenna påpeker at voksne uten fremtidsbilder vil kunne føre til svekket trygghet og stabilitet i barnas oppvekst, og selv ved oppholdstillatelse vil hele familien være i en omorganiseringsprosess (Brenna, 2008, s. 75). For at de ansatte ved avdelingen skal kunne ivareta barnas rettigheter, må samarbeidet med foreldrene være bærende. Med det mener jeg at det henger sammen, barnas rettigheter kan best ivaretas om omsorgspersonene er kapable til å yte en god nok levestandard og tenke barnets beste i alle sammenhenger. Det går hånd i hånd.

Mottaksavdelingen vil være mer rustet til å i møtekomme flyktningbarnas rettigheter og behov ikke minst fordi de kan tilby plasser gjennom hele året. Det vil i denne konteksten absolutt være til barnets beste å få gå i barnehage, for det vil gi de et avbrekk fra en familiesituasjon preget av å være i en omorganiseringsprosess. Barna vil få avkobling og

muligheter til å leke med andre barn. (Larsen & Slåtten, 2006, s. 119). Om ikke barna får et barnehagetilbud vil det igjen føre til at foreldrene ikke får startet på introduksjonsprogrammet. Dette innebærer mer venting og vil kunne føre til frustrasjon og psykiske påkjenninger. Dette kan sammenlignes med barn som vokser opp med en levestandard preget av fattigdom. Det kan medføre at foreldrene får et begrenset overskudd til samspill og glede med barna. (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 110). Foreldrene som får starte på skolen, får også mer tilskudd (de får betalt for å delta på programmet) og kommer forttere i gang med integreringsprosessen.

Så noe av det viktigste mottaksavdelingen har å ruste med er deres tilgang på tid, barna kan få plass når de er nyankomne og slipper vente til fellesopptaket i august. Avdelingen kan sammen med foreldrene bidra til at barna får det best mulig, og at de får en god og hjelpende start på sin nye livssituasjon.

5.3. En ressursorientert avdeling

Det å kalle en avdeling ressursorientert overfor mangfold innebærer at man verdsetter og anerkjenner alle barns behov, ønsker og bakgrunner (Gjervan, Andersen & Bleka, 2006, s. 70). Mottaksavdelingen er her avhengig av å jobbe ut fra en ressursorientert tilnærming, og for at også foreldrene skal føle at de er en ressurs må det bygges en tillitsrelasjon. Styreren mente at det var viktig at man ikke ga seg grunnet språkvansker, men at man fortsatte å prøve til man var kommet de nær nok til at det var en trygg tillitsrelasjon (funn 1, sitat 7). Videre her vil det redegjøres for hvordan mottaksavdelingen også kan være en ressurs og støtte for familiene i deres nye liv og dets tilhørende utfordringer.

Avdelingen er dyktig på å møte foreldrenes behov og ønsker en ressurs- og løsningsorientert tilnærming. Det handler om å møtes på midten. Ved at de ansatte tillater og ser verdien av at foreldrene f.eks. ønsker å ha med kake på barnets bursdag. Kanskje bør det her likevel påpekes at dette ikke er vanlig i lokale barnehager, men greit her. Det påpekes dog at avdelingen må være tydelig på hva de mener er barnets beste når det ikke er sammenfallende likt syn på ting som er viktig for barnet. Selv om de også mente at de var nødt til å være ydmyke og innrømme at de ikke satt med fasiten (se funn 1, sitat 12). Avdelingslederen fortalte at det var viktig at de var litt mer veiledende opp mot foreldrene enn hva som er vanlig i andre barnehager. Fordi de her møter foreldre fra opptil 7-8 forskjellige land med sine ulike kulturer, og ofte et annet syn på hva et barn kan, bør og skal (se funn 1, sitat 15). Det går også på det å fremstå med en trygg yrkesidentitet, være forståelsesfull også i forhold til kulturelle forskjeller, men likevel være tydelig på grenser. I møte med andre kulturer er det også viktig å

avdramatisere forskjellene og heller synliggjøre likhetene (Larsen & Slåtten, 2006, s. 131). Det kan være mange nyanser i kommunikasjon, og det vil være viktig å prøve å forstå hva de spør om eller egentlig lur på. Mangel på felles språk skaper misforståelser, men det er mye som kan forklares og tydeliggjøres ved kroppsspråk og annen kreativitet (se funn 1, sitat 11).

En ressursorientert tilnærming til samspillet mellom ansatte, barn og foreldre er nødvendig for å kunne legge til rette for barnets beste i enhver situasjon. Det er viktig å snakke med foreldrene i bringe og hentesituasjoner, og på den måten utveksle informasjon om barnet (Reed, 2006, s. 27). Røkenes og Hanssen redegjør for betydningen av at en omsorgsfull relasjon innebærer at omsorgsgiveren kan desentrere seg og sette seg inn i den andres opplevelsesverden. (Røkenes & Hanssen, 2001/2006, s. 11). Det er ikke uvanlig at foreldrene har et anstrengt forhold til autoritetspersoner, og finner det vanskelig å stole på dem. Det gjelder også de ansatte i barnehagen, så det å være tålmodig og tydelige er viktig. Deres assosiasjoner til vonde ting i fortiden kan også være en bidragsyter til å hindre bygging av gode relasjoner, se funn 3 hvor lekegrinda minnet faren om fengsel. Det å komme nær de foresatte i barnehagen innebærer også at man må ta seg tid til å bli kjent, om ikke annet på et basisnivå, men her kan det være utfordringer om man ikke er kongruent eller bevisst sin egen opplevelsesstruktur. Det kan være redsel for å ikke takle å høre om deres fortid, og dermed holder tilbake om de åpner seg. Uten denne bevisstheten vil det være fare for at man i relasjonen til foreldrene objektiviserer og skaper avstand til det ubehagelige. (Røkenes & Hanssen, 2001/2006, s. 94, 15).

Disse flyktningfamiliene har fått opphold og må så smått begynne å forholde seg til samfunnets strenge krav om hva som er en akseptert levestandard. I fokusgruppeintervjuet kom det fram at de vektla å gi foreldrene et bilde av hva som er en forventet levestandard, og hvordan de vil bli forventet å skulle oppfylle den nye typen basisbehov for seg og barna (se funn 1, sitat 10). Det er her snakk om alt fra at barnet bør få næringsrik mat, ha tilstrekkelig med varme klær og at frisk luft er nødvendig selv når det er kaldt. (Reed, 2006, s. 27). Selv om flertallet av familiene kommer fra trange kår og vil få en annen livskvalitet her i Norge, vil de fortsatt ha lite å rutte med. Det man ser i mottaksavdelingen er at foreldrene ofte framstår som fattigere enn barna, og med det menes det at de kutter mye annet før de kutter i barnas behov (Fløtten, 2009, s. 192). Selv med lav inntekt prioriterer de fleste foreldrene å kjøpe inn de klærne barnehagen peker ut som nødvendig, men jo flere barna man har, desto vanskeligere er det å møte alle krav. Avdelingen har her liggende låneklær som kan lånes ut eller gis bort om nødvendig, og henviser gjerne til billige varianter med kvalitet. I avdelingen

trenger ikke barna ha med seg matpakke, for det er også dekket.

Jeg mener dette viser hvor viktig det er for foreldrene å prioritere å gi barna en god levestansard. Når barna er så små som de er i mottaksavdelingen vil de ikke merke den økonomiske knappheten, men det vil forandre seg når de blir eldre. (Fløtten, 2009, s. 192, 193). Ved en ressursorientert- i stedet for problemorientert tilnærming skaper de ansatte rom for samhold, forståelse og likeverd. Foreldrene blir sett på som en ressurs, og det egner barna.

5.4. Mottaksavdelingens pedagogiske grunnlag

Avdelingsleder og styrer viser til hva de fokuserer på i det pedagogiske, men svarene er relativt vide. Slik det fremkommer av intervjuet er det mye taus kunnskap som ikke kommer like godt fram. Her har jeg lurt litt på om det skyldes forskningseffekten, deres oppfattelse av spørsmålene eller spørsmålene i seg selv. Jeg har plukket ut det jeg tolker som deres pedagogisk fokus, fordi jeg ser det som en viktig relevans for ivaretagelse av barns rettigheter. Det er i hovedsak deres vektlegging av språk, en anerkjennende relasjon til barn og voksne, omsorg og trygghet. (se funn 1, sitat 6, 8, 9). Hvorav trygghet, nærhet og struktur i barnas hverdag vil være viktig, og dette fremhevet også Skjølberg fra Redd Barna (se funn 2, sitat 3).

Avdelingsleder fortalte hvor viktig det er for barna å snakke og forstå språket for å inkluderes i lek, men også med tanke på overflytting til lokal barnehageplass. Siden dette også er en småbarnsavdeling har personalet et klart fokus på å sette ord på alt de gjør, benevne enhver situasjon og konkretisere ting. (se funn 1, sitat 6). Bruk av konkretisering skjer også i kontekst med foreldre hvor bilder og film kan hjelpe forståelsen og kommunikasjonen, og selvfølgelig bruk av tolk. (Reed, 2006, s. 27). Informantene formidlet også deres syn på nærhet og omsorg. I den profesjonelle omsorgen som binder de ansatte til barna, vil jeg også påstå at det må være rom for den følelsesmessige og naturlige omsorgen. (Gunnestad, 2007, s. 25). Det vil si å møte den andres ønske om ivaretagelse, og hvor de ansatte genuint skal knytte bånd preget av kjærlighet, nærhet og oppriktig interesse ovenfor barnet (Tholin, 2003, s. 63).

For å fremme barnets beste er det som sagt viktig å ha et anerkjennende forhold til barna og da må man ha en forståelse for hvordan ulike kroppslige signaler kan forhindre en god relasjon. Jeg mener det er veldig viktig å være seg bevisst sin holdning til alt man gjør, og være klar over sine svakheter. For på den måten å framstå som en trygg omsorgsperson og kontinuerlig forbedre seg. Berit Bae viser her til at en som førskolelærer må være bevisst sine metakommunikative signaler for å kunne være anerkjennende. Dette er signaler som plukkes

opp i samspillet gjennom formidling av blant annet det nonverbale, blikk, tonefall og holdninger. (Bae, 1996, s. 150). Jeg har fått et inntrykk av at avdelingen er flink til det med metakommunikativ bevissthet, fordi de hele tiden bruker seg selv i samspill med både barn og foreldre. Se funn 5, om hvordan anerkjennelse kommer til syne i en sangsamling, og hvor viktig dette er for barnas selvfølelse og mestringskompetanse. Tholin viser også til hvor avhengig og sårbare vi er overfor andres forståelse og anerkjennelse, og hvor det genuine i hver enkelt situasjon skal styre omsorgshandlingen. Her ser jeg det også relevant å huske på at de ansatte i avdelingen ikke må være så opptatt av å formidle sine egne opplevelser og meninger, fordi de da vil overse barnets behov og ønske om omsorg. Det medfører også at omsorgsmottakeren må akseptere og besvare omsorgen, for at omsorgen skal bli tilstrekkelig symmetrisk (Tholin, 2003, s. 59, 60, 61).

Avdelingslederen som snart er sertifisert ICDP- veileder (se funn 1, sitat 9), kan være med å sette ord på denne tause kunnskapen, fordi det her er snakk om hvordan både foreldre og ansatte kan vise positive følelser, følge barnets initiativ og gi anerkjennelse og ros. Det skal også vise hvordan én bedre kan hjelpe barn å formidle og gi mening i det rundt seg, og sammen med barnet utdype ting og grensesetting (ICDP, 2009). Om dette blir tatt inn i den vanlige driften av avdelingen og delt med resten av de ansatte vil dette muligens føre til en mer bevisst bruk av prinsippene, som allerede er å finne i deres daglige praksis.

5.5. Mangel på krisepedagogikk

Her vil jeg drøfte omsorgens skyggeside, omsorgssvikt, og hvordan en barnehage bør ha krise- og traumekompetanse som en del av sin pedagogikk. Av fokusgruppeintervjuet fremgikk det at de ikke hadde fokus på denne typen pedagogikk for tiden, men at de hadde vært inne på det tidligere (se funn 1, sitat 13). Skjølberg i Redd Barna mente her at enhver barnehage har et enormt ansvar i forhold til bekymringer og opprettholde en god beredskapsplan (se funn 2, sitat 2). Det vil bli sett nærmere på hvordan omsorgssvikt kan gjenkjennes, men også hvordan avdelingen arbeider- og kan arbeide for å sikre barnets beste og en god nok levestandard i kontekst med krisepedagogikk.

Ved et fagseminar på Namsos; "Mind the Gap – fra krise til hverdag", redegjorde Magne Raundalen for traumer og kriser, og hvordan jobbe med dette i samhold med barn. Barnehageansatte må være tilstede for barnet og la barnet snakke om det vanskelige, for på den måten kan; "man revidere de gamle minnene med nye minner og opplysninger". (Raundalen, notert

fra fagseminar, 16. april 2012). Raundalen vektla det å snakke med barn på en rolig og tydelig måte, og hvor viktig det var for barna at samtalepartneren hadde kontroll over egne følelser. ”Det som har hendt kan vi ikke gjøre noe med, men vi kan prøve å gjøre noe med tankene og minnene dine.” (Raundalen, notert fra fagseminar, MTG, 16. april 2012). I mottaksavdelingen er det kun småbarn, så det å få til samtaler blir her lite relevant, men det er uansett viktig å ha denne kompetansen. I møte med flyktningfamilier, som har gjennomgått ulike former for traumer og kriser, ved krig og andre tunge og stressende påkjenninger, kan foreldrenes mentale helse gi utslag på barna. Psykologen Karl Eldar Evang uttrykte at; ”Traumer smitter i generasjoner. (...) Barn er som svamper, de absorberer foreldrenes angst og traumer.” (Evang, notert fra debattmøte, 16. mars 2012). Styrer i barnehagen mente derimot at det i hovedsak var foreldrene som hadde traumer, og at det var andre instansers ansvar. Noe som er delvis berettiget, men uansett om de samarbeider med andre instanser som har hovedansvaret for krise- og traumebehandling bør det være integrert i barnehagens pedagogiske grunnlag. Det er derimot ingen tvil om at avdelingen vil barnets beste og hele tiden prøver å sikre dette, men det mangler slik jeg ser det et konkret fokus her. De redegjør for samarbeid med helsestasjoner, INN, EVO, og flyktninghelse- tjenesten som viktig (se funn 1, sitat 13, 14). I krisepedagogikken blir trygghet og rutiner anselig. (Raundalen & Shultz, 2006, s. 16). Avdelingen tilbyr disse trygge rammene, men det er ikke nok.

Det er innunder rettigheten levestandard en del av barnehagenes samfunnsmandat å sikre at alle barn blir fulgt opp i forhold til trygghet, psykisk og fysisk helse (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 7). Omsorgssvikt kan defineres på flere måter, men det er i hovedsak ulike former for psykisk og fysisk mishandling. Man kan også peke på omsorgssituasjonen, som noe som skal omfatte hvordan familien fungerer sosialt, deres materielle og økonomisk situasjon (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 105). Her yter mottaksavdelingen i samarbeid med andre instanser hjelp, hjelp i form av veiledning og oppfølging (funn 1, sitat 16). I mottaksavdelingen vil det også være relevant å klare å skille mellom manglende kunnskap og omsorgssvikt, men også mellom hva som er kultur og hva som er svikt. (Lauritsen & Skagen, 2008, s 24). Det er som nevnt tidligere mye å sette seg inn i og mange forventninger man skal tilfredsstilles for foreldre med flyktningbakgrunn. Det er her avgjørende for avdelingen å kunne skille mellom enkeltepisoder, manglende kunnskap, og hva som er omsorgssvikt. ”Manglende kunnskap kan man bøte på, men omsorgssvikt må møtes med strakstiltak.” (Lauritsen & Skagen, 2008, s 24). Det er også en fare for å kulturforklare noe, ved at man godtar mer hos foreldre med flyktningbakgrunn enn hva man ville godtatt av etnisk norske

foreldre. Dette blir i og for seg naturlig i mottaksavdelingen, men faren her er at man også godtar svikt som er skadelig for barnet. (Lauritsen & Skagen, 2008, s 24). Jeg har selv sett at de ansatte har fulgt opp bekymringer om mulige omsorgssvikt ovenfor foreldre som bl.a. ikke klarer å møte barnets ønske om omsorg. ”Det er mange milepæler i starten av barnets liv, hvordan blir utviklingen da når de vokser opp med foreldre som er psykisk nedslitt. (...) Når mor ikke klarer svare barnet og er distansert i den nærheten som vanligvis er til stede mellom mor og spedbarn.” (Evang, notert fra debattmøte, 16. mars 2012). Dette kan føre til alvorlige tilknytningsforstyrrelser og vil kunne gi barnet en svekket sosial kompetanse gjennom oppveksten (Raundalen & Shultz, 2006, s. 134). Det er her en gylden regel, og det er at ved alle vurderinger som skal tas for om et barns omsorgssituasjon er god nok, skal man ut i hva som er barnets beste og dets behov. (Raundalen & Shultz, 2006, s. 105).

Om man ser på barn som resilient og motstandsdyktige, overser vi det faktum at barn er som åpne systemer som kontinuerlig lagrer og systematiserer alt fra enkelthendelser til årelange kriser. (Raundalen & Shultz, 2006, s. 16). Det bør i en mottaksavdeling være fokus på barnets psykologiske utviklingsprosesser, og hvor gamle og nye erfaringer bygger det man kaller emosjonshjernen og skaper alarmberedskap i forhold til ens opplevelsesstruktur. (Raundalen & Shultz, 2006, s. 17). På seminaret i Namsos gjentok Raundalen dette flere ganger, at det å leve med traumer skader hjernen, ved at det skjer et brudd, som fører til forstyrrelse mellom tanker og følelser. En mottaksavdeling bør besitte kompetanse om traume- og krisepedagogikk, derav resiliens og PTSD. Nå er denne avdelingen som nevnt ovenfor en småbarns vil noen kunne argumentere, men også små barn kan føle stress og påkjenninger over hvordan resten av familien har det. Det trenger ikke bety at barna har vært vitne til traumene selv, men det har de voksne og muligens søsknene rundt dem. En avventende holdning til eventuelle traumer hos barn kan føre til at barn ikke blir fulgt opp tilstrekkelig og lever i en skjult omsorgssvikt. (Raundalen & Shultz, 2006, s. 17). Både teorien til Raundalen og Shultz, og i intervjuet med Skjølberg fra Redd Barna kom det fram at barnehager bør ha en beredskapsplan. Mottaksavdelingen mangler denne kompetansen rundt barn i kriser og traumer. De vil da heller ikke være like forberedt om de skulle komme over en krisehendelse, og kan dermed også overse den typen omsorgssvikt. Avdelingen må kunne gi psykososial støtte både i forhold til å bedre barnas læringsarena, og deres psykiske og fysiske utvikling. (Raundalen & Shultz, 2006, s. 32, 40).

Avdelingen burde uansett om de er en småbarnsavdeling inneha kompetanse om hvordan man gjenkjenner PTSD og hvordan de kan være med å fremme Resiliens. Resiliens

kan fremmes i det daglige samspillet i barnehagen, ved fokus på positiv mestring, vennsksrelasjoner og utvikling av sosial kompetanse (Lillemyr, 1990/2011, s. 213). Det er rett og slett erfaringer som tilsier at barna også får mulighet til å lagre gode og positive situasjoner i sin opplevelsesstruktur og sitt åpne system. (Ruud, 2011, s. 80, 120, 222).

6. Avslutning

Avslutningsvis sitter jeg igjen med mange inntrykk og tanker. Jeg vil først nevne at avdelingen kunne hatt nytte av en litt mer strukturert og konkret oversikt over sitt pedagogiske grunnlag. Da ville de ansattes tause kunnskap lettere videreføres og fremheves. De snakker om anerkjennelse, men hva med anerkjennelse over eget arbeid? Jeg mener også at deres mangel på krisepedagogikk, er noe som kan trekke ned på deres muligheter til å fylle kriteriene for barnets beste og levestandard. Det hadde i et videre arbeid vært spennende og sett mer på det med traume- og krisebehandling og hvordan gjenkjenne dette i praksis. Avdelingen var derimot oppsatt på å kontinuerlig bedre deres tilbud, som ved å få til et enda tettere samarbeid med instanser som INN og oppvekstskontoret. De håpet også å kunne bruke tolk i tilvenningsfasen, for raskere å oppnå forståelse og tillitt (se funn 1, sitat 15 og 18). Oppgaven min kunne gått grundigere inn på de forskjellige temaene jeg har nevnt for å få en enda grundigere innstikt, men for meg var det å se alt i en helhet viktigere i denne omgangen. Jeg mener jeg svarer for min problemstilling, og viser et godt spekter av avdelingens bredde.

I stedet for å konkludere med noe vil jeg vise til en mer åpen avslutning, som jeg mener kan oppsummere og avslutte oppgaven. Inspirert av STROF modellen presentert i rapporten til Seeberg, har jeg laget min egen metaforiske huskeregel på hva som er viktig for å fremme barnets beste og levestandard i en mottaksavdeling. (Seeberg, 2009, s. 32). Jeg har brukt regnbuens nyanser av farger som i samspill med hverandre lager en solid helhet. Jeg hørte for lenge siden noen si at regnbuen blir sterkere om dråpene er store, og at solen fremhever nyansene i samspill med dråpene. Dette ser jeg som en metafor for avdelingens engasjement og arbeid for å fremme rettighetene. Barna representeres her som sommerfuglene (som også nevnes i forordet), litt skjøre, med behov for litt ekstra oppfølging, tid, omsorg og nærhet i hverdagen. Regnbuen består av 7 farger, og for hver farge har jeg valgt et tema som har vist seg viktig i oppgavens svar på problemstillingen, temaene vil i samspill utgjøre en helhet.

- **Anerkjennelse:** Å ha en anerkjennende tilnærming til alt, språk, kommunikasjon, relasjon, barn, foreldre, men også for å fremme et ressursorientert syn og deres pedagogikk.
- **Omsorg:** Å tilby tilstrekkelig med nærhet og omsorg er utrolig viktig for barnas følelse av trygghet og kjærlighet til de rundt seg. Omsorgssvikt blir også viktig å fokusere på her.
- **Relasjon:** Etablering av en god relasjon både til barn og voksne er avgjørende for alles trivsel, trygghet og for barnas danning av psykiske - og fysiske utvikling og mestring.
- **Samarbeid:** Samarbeid betyr her respekt og åpenhet for hverandre. Godt samarbeid med foreldrene, vil hjelpe barna, og vil dermed bidra til å ivareta rettighetene, det går hånd i hånd.
- **Tid:** Noe av det viktigste med avdelingen er at de har og kan ta seg mer tid til å hjelpe og støtte foreldrene og barna i deres utfordringer knyttet til deres hverdag, og nye tilværelse.
- **Kunnskap:** Avdelingens pedagogiske fokus, men også manglende kunnskap om traume- og krisepedagogikk legger grunnlaget for all didaktikk og praktisk gjennomføring. Det er viktig at de hele tiden kan utvikle seg og se sin tilkortkomning.
- **Forståelse:** Ha forståelse for flytkningfamilienes bakgrunn på godt og vondt, men også forståelse for ulike syn på barn, oppdragelse, mestring, kultur, religion og livssyn.

Referanser:

- Bae, B. (1996). *Det interessante i det alminnelige*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Brenna, L.R. (2008). *MANZIL mangfoldig ledelse og utvikling*. Otta: CAPPELEN DAMM AS
- Borge, A.I. (2003). *resiliens Risiko og sunn utvikling* (2. utgave, 1. opplag 2010). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Bunkholdt, V. & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (5. utgave, 1. opplag 2008). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

- Christie, H.J., Døhle, E. & Eide, K. (2011, u.d.). *ICDP for flyktningbarn*. Lastet ned fra <http://www.icdp.no/>
- Dalland, O. (1993). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (4. utgave 2007, 4. opplag 2010). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Djuliman, E. & Hjorth L. (2007). *BYGG BROER, IKKE MURER 97 øvelser i menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering*. Oslo: Humanist forlag.
- Fennefoss, A.T. & Jansen, K. (2004). *Praksisfortellinger – på vei til innsikt og forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Fløtten, T. (2009). *Barnefattigdom*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- FNs barnekonvensjonen. (mars 2003, revidert oversettelse). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Utgitt av: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Gjervan, M. (2006). *TEMAHEFTE om språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Kunnskapsdepartementet/Akademika AS.
- Gjervan, M., Andersen, C.E. & Bleka, M. (2006). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen* (3. opplag 2008). Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS.
- Gunnestad, A. (2007). *Didaktikk for førskolelærere En innføring* (4. utgave). Oslo: Ubiversitetsforlaget.
- Høstmælingen, N., Kjørholt, E.S. & Sandberg, K. (2008). *BARNEKONVENSJONEN barns rettigheter i Norge* (2. opplag 2009). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- ICDP. (2009). *8 temaer for godt samspill*. Samtalehefte for foreldre og andre voksne. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet IMDI. (2011). *iFAKTA 2011 Faktahefte om innvandrere og integrering* Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Lastet ned fra <http://www.imdi.no/Documents/BrosjyrerHefterHaandbok/iFAKA2011.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Akademika AS.
- Larsen, A.K. & Slåtten, M.V. (2006). *En bok om oppvekst Samfunnsfag for førskolelærere* (2. opplag 2008). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Larsen, A.K. (2007). *En enklere metode Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (2. opplag 2008). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Lauritsen, K. & Skagen, R. (2008). *Bedre omsorg til flyktningbarn nå! – gjennom kompetanseutvikling og tverrfaglige nettverk*. Rapport: Redd Barna-prosjekt nr

- 2006/1/0595 (forebygging). Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Lillemyr, O.F. (1990). *Lek på alvor* (3. utgave 2011). Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (1995). *Observasjon og intervju i barnehagen* (3. utgave 2006, 2. opplag 2007). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Raundalen, M. & Schultz, J.H. (2006). *Krisepedagogikk* (2. opplag 2007). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Redd Barna. (2011). *Hvordan står det til med barns rettigheter i Norge? Hva FNs barnekomité mener Norge bør gjøre for å oppfylle barns rettigheter*. Oslo: Redd Barna.
- Reed, L. (2006). *Å finne styrken i mangfoldet. Ei håndbok til deg som jobber med barn og unge*. Kristiansand: Vest-Agder fylkeskommune.
- Ruud, A.K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Røkenes, O. H. & Hanssen, P.H. (2001). *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (2. utgave 2006). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Seeberg, M.L. (2009). *Små barns hverdager i asylmottak*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Lastet ned fra <http://www.nova.no/id/20284.0>
- Smith, L. (2008). FNs konvensjon om barnets rettigheter. I N. Høstmælingen, E.S. Kjørholt & K. Sandberg (red.). *Barnekonvensjonen Barns rettigheter i Norge* (ss 15-26). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tholin, K.R. (2003). *Etisk omsorg i barnehagen og skolen* (2010 5. opplag). Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Utlendingsnemda UNE. (2010, 8. juli). Flyktningers rettigheter. I *Retten til vern som flyktning* Lastet ned fra <http://www.une.no/Menneskerettigheter/Menneskerettighet2/>
- Utlendingsnemda UNE. (2010, 27. juli). Flyktningers rettigheter. I *Barns menneskerettigheter* Lastet ned fra <http://www.une.no/Menneskerettigheter/Menneskerettighet1/#Artikkel%203>

Andre kilder:

- Martinsen, J.O., Berg, B. & Evang, K.E. (2012, 16. mars). Debatt om asylbarns rettigheter. I notater fra debattmøte.
- Raundalen, M. (2012, 16. april). Mind the Gap – fra krise til hverdag. I notater fra fagseminar.

Vedlegg 1:

Fokusgruppeintervju med avdelingsleder og styrer i bhg, Jonas og Kristin, 06.02.12

Hva mener jeg med fokusgruppeintervju?

Interaksjonen dere imellom kan være en fordel her, og dere får her muligheten til å snakke sammen, stille hverandre spørsmål og kommentere hverandres synspunkter og erfaringer. Jeg vil stille spørsmål og dere kan svare begge to og gjerne diskutere det om det er ulike syn, erfaringer på temaet.

Annen informasjon:

Jeg vil ta opp intervjuet på en lydopptaker, for å få med meg alt.

Hva tenker dere om anonymisering? Kan jeg bruke deres navn?

Problemstilling:

"Hvordan kan en mottaksbarnehage/mottaksavdeling bidra til å ivareta flyktningsbarns rettigheter?, med fokus på barnets beste og levestandard."

Temaer/spørsmål:

Her ser dere temaer og spørsmål jeg vil komme inn på, så dere vet hva intervjuet vil gå ut på.

1. Mottaksbarnehage, flyktningsbarn, pedagogisk grunnlag

- Hvordan fungerer og hva er en mottaksbarnehage/avdeling?
- Hva er fordelene med mottaksavdelingen?
- Hva er det viktigste for familiene/foreldrene?
- Hva slags fokus har dere på pedagogikken i forhold til barna på avdelingen?

2. Rettighetene: barnets beste og levestandard (det at alle barn har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder). Hva gjøres og hvorfor?

- Hva gjøres konkret for barnets beste prinsippet?
- Hva gjøres konkret for å ivareta barnets rett til en verdig levestandard?
- Hva legger dere i begrepet omsorg, i sammenheng med barnets beste og levestandard?
- Hvilke tanker har dere om det dere gjør?

Min intervjuguide

- Hva er en mottaksbarnehage/avdeling, hvordan fungerer?

- Hvordan, plasser, regler, hvem er det samarbeid med, hvorfor? (INN)
- Flyktningbarn, hva legger dere i det begrepet?
- Hva er fordelene med mottaksavdeling?
- Hva tenker dere er det viktigste i mottaksavdelingen?
- Pedagogiske grunnlaget, teorier, ICDP
 - (årsplan, anerkjennende kommunikasjon)
 - (hvilke tanker har dere om det dere gjør?)
- Krisepedagogikk, kunnskap om barn fra krig og traumer
- Hva tenker dere om barns rettigheter, i fht. det pedagogiske, rammeplanen?
- Barnets beste, hva gjøres konkret her?
 - (ulikt syn på barn, normer og verdier)
- Barnets rett til en tilstrekkelig levestandard, konkretisering
 - (fattigdom, helse, livsstil, livssyn, ikke- diskriminering)
 - (Hvordan, familienes behov og fokus, hjelp, samarbeid)
 - (hva er det viktigste for de?)
- Hvordan vil dere se omsorg i fht til de nevnte rettighetene?
- Vanskeligheter
- Positive sider
- Forslag/tanker til hva som kan gjøres i videre arbeid med mottaksavdelingen?

Vedlegg 2:

- **Hadde noe av den samme infoen i forkant til Kari Skjølberg.**

Intervju med Redd Barna, Kari Skjølberg

07.02.12

1. Hvordan vil du kort forklare barns rettigheter?
2. Hvilke rettigheter er de minst fokuserte og minst overholdte i dagens samfunn?
 - eventuelt i forhold til merknadene fra FNs barnekomite.
3. Hva kan du fortelle om flyktningbarn?
4. Hva gjør Redd Barna for flyktningbarn i Norge?
5. Hva mener du er de viktigste rettighetene i forhold til flyktningbarna?
 - hvor viktig er barnehagen for disse barna?
6. Hvordan tror du en mottaksbarnehage best kan ivareta flyktningbarns rettigheter?
 - da særlig barnets beste og levestandard!
7. Er det noe barnehagene bør fokusere mer på?